

Nieuwsbrief 1 BSL

Begeleiding Startende Leraren

Regio Eindhoven e.o.

Deze nieuwsbrief is bestemd voor beginnende leraren, schoolbegeleiders, coaches, schoolleiders van de deelnemende scholen aan het project BSL. De nieuwsbrief is bedoeld als informatiebron en als platform voor kennisdeling. De brief wordt digitaal verspreid via de website van de ESoE en verschijnt tweemaandelijks.

Deze nieuwsbrief bevat vooral informatie over de achtergronden, de opzet en de eerste uitwerkingen van het project. In de volgende nieuwsbrief stellen we een aantal betrokkenen nader aan u voor en geven we informatie over de start van het project met ingang van het nieuwe schooljaar.

Achtergronden

De laatste tijd gaat er veel aandacht uit naar de kwaliteit van het leraarschap. Tal van onderzoeken wijzen uit dat goed, effectief onderwijs voor een belangrijk deel vorm krijgt door de inbreng van de leraar. In dit verband wordt vaak verwezen naar studies van John Hattie van de Universiteit van Auckland (Australië) die heeft beschreven dat goede leraren aantoonbaar een krachtig positief effect hebben op de leerresultaten van hun leerlingen. Verder blijkt dat landen die op onderwijsgebied goed presteren veel belang hechten aan een doorlopende professionele ontwikkeling van de leraren (zie www.onderwijsinspectie.nl)¹.

Ook in Nederland is er veel aandacht voor de professionele ontwikkeling van de leraar. Het sectorakkoord dat de VO-raad met het kabinet heeft afgesloten beoogt ondermeer dat er blijvend wordt ingezet op de verdere professionele ontwikkeling van leraren en van hun schoolleiders en bestuurders.²

¹ www.onderwijsinspectie.nl. De kwaliteit van de leraren

² Sectorakkoord VO 2014-2017. *Klaar voor de toekomst! Samen werken aan onderwijskwaliteit.*

De start van de loopbaan

Uit onderzoek van Kessels (2010)³ blijkt onder andere dat begeleiding van de startende leraar cruciaal is voor zijn/haar doorlopende professionele ontwikkeling. Investeren in de begeleiding van startende leraren komt de kwaliteit van het leraarschap en daarmee de kwaliteit van het onderwijs ten goede.

Het ministerie van OCW heeft subsidies toegekend aan lerarenopleidingen om samen met scholen voor voortgezet onderwijs te komen tot begeleidingsarrangementen voor startende docenten, de zogenoemde BSL-trajecten. De scholen worden begeleid om in een driejarig project de start van de lerarenloopbaan zodanig te ondersteunen dat de professionaliteit van de beginnende leraar vergroot wordt, dat beginnende leraren minder snel uitvallen en dat ze zich sneller ontwikkelen. Het project wordt regionaal uitgezet en de universitaire lerarenopleidingen zijn de penvoerders.⁴

Project ESoE Begeleiding startende docenten

In de regio Brabant-Limburg geeft de Eindhoven School of Education samen met de Fontys Lerarenopleiding Tilburg invulling aan het BSL-traject. Gebleken is dat inductiearrangementen zich niet alleen moeten richten op het wegwerken van deficiënties bij beginnende leraren, maar ook op persoonlijke ondersteuning zodat ze optimaal door kunnen groeien in het beroep (vgl. Beijaard, Buitink, & Kessels, 2010)⁵. Daarom zijn voor het project drie doelen geformuleerd:

1. De beginnende leraar ondervindt bij het lesgeven directe ondersteuning gericht op zijn/haar didactische vaardigheden en klassenmanagement.
2. Met het oog op zijn/haar welbevinden en zijn/haar doorlopende persoonlijke professionele ontwikkeling wordt de beginnende leraar emotioneel ondersteund, aangemoedigd en uitgedaagd.
3. De ontwikkeling van een realistische en positieve professionele identiteit als fundament voor doorgroeien in het beroep wordt bevorderd.

Tijdens het inductietraject liggen de accenten op de volgende aspecten:

- De werkdruk van de beginnende leraar wordt afgestemd op wat hij/zij aankan.
- In een professioneel ontwikkelingsplan (POP) houdt de beginnende leraar vanuit een onderzoekende houding zijn/haar leervragen en -doelen bij en de leeractiviteiten die hij/zij heeft ondernomen om hieraan te werken.
- Mentoren/coaches uit de school en opleiders van de betrokken lerarenopleidingen begeleiden de beginnende leraren. De mentoren in de school richten zich specifiek op de begeleiding bij het lesgeven

³ Kessels, C. (2010). *The influence of induction programs on beginning teachers' well-being and professional development*.

⁴ Zie voor meer informatie: www.delerarenagenda.nl, www.werkeninhetonderwijs.nl en www.duo.nl

⁵ Beijaard, D., Buitink, J., & Kessels, C. (2010). Teacher induction. In B. McGaw, P.L. Peterson & E. Baker (Eds.). *International Encyclopedia of Education 3rd Edition*. Oxford: Elsevier Scientific Publishers.

in de klas, waarbij ze lessen observeren, feedback geven en het onderzoekend leren ondersteunen. Daarnaast faciliteren ze intervisiebijeenkomsten. De opleiders van de lerarenopleidingen begeleiden de beginnende leraren in 'identity workshops' in hun professionele identiteitsontwikkeling.

De opzet en inhoud van het project

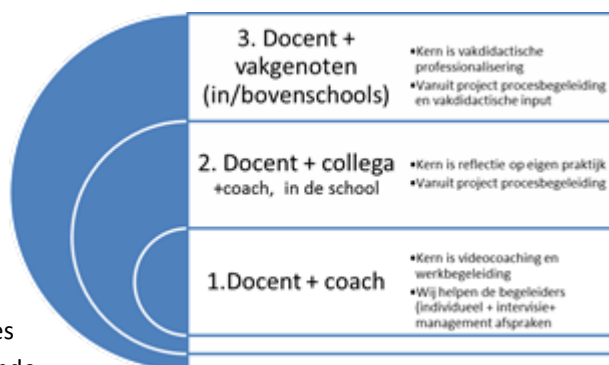
Het traject BSL is een driejarig project. Vanaf het schooljaar 2014-2015 worden in drie opeenvolgende jaren drie cohorten startende leraren begeleid. Daarmee kent het Brabant/Limburg project een gefaseerde opbouw dat zich uitstrekt over de eerste drie jaren van de loopbaan van de beginnende leraar. De ondersteuning sluit aan bij de begeleidingsbehoefte die voortkomt uit de ontwikkelingsfase waarin de beginnende leraar zich bevindt. Deelname aan het project kan per school een op-maat begeleidingstraject voor startende leraren opleveren. Coaching met verschillende vormen van feedback, intervisie en identity workshops vormen de kern van het arrangement. Door professionalisering kunnen coaches begeleidingsvormen inpassen in bestaande of te ontwerpen inductiearrangementen voor de VO-scholen. Voorwaarde is dat de werkdruk voor de beginnende leraren door deelname aan dit traject niet mag toenemen.

Videocoaching

In de professionele ontwikkeling van de beginnende leraar spelen mentoren en/of coaches een cruciale rol. Juist bij het ontwikkelen van een reëel perspectief op het beroep en op de eigen ontwikkeling is een coach nodig die goede en regelmatige ondersteuning geeft. Belangrijk is dat deze persoon niet direct betrokken is bij de beoordeling van de medewerker.

Videofeedback blijkt bij al deze aspecten een bijdrage te kunnen leveren (Schildwacht, 2012).⁶ Het project voorziet erin coaches te trainen die binnen de school beginnende leraren gaan begeleiden met behulp van video-feedback.

In het eerste jaar van de begeleiding ligt het accent op individuele coachtrajecten met videofeedback waarin een coach/mentor met de beginnende leraar samen video-opnamen van lessen van de beginnende leraar observeert, analyseert en bespreekt. Een belangrijke focus hierbij zijn interacties en gekozen strategieën gerelateerd aan de verschillende competenties.

In het tweede en derde wordt het leren van de beginnende docent verbonden met de professionalisering van zittende docenten. In het tweede jaar door te werken in kleine videoclubjes van docenten in de eigen school die samen eigen lessen opnemen en analyseren en in het derde jaar door gemeenschappelijk met vakgenoten uit de eigen school en/of uit andere scholen en met vakdidactische begeleiding vanuit de lerarenopleiders aan de slag te gaan rond gedeelde vakdidactische concerns of ingebrachte casussen.

⁶ Schildwacht, M. M.C. (2012). *Learning to notice. Teachers coaching teachers with video feedback*. Thesis University of Twente, Enschede.

Jaar	Wat	Vorm	Frequentie
Jaar 1	Individuele coaching met videofeedback gericht op directe werkbegeleiding, "survival", vergroten van de weerbaarheid.	Lesbezoek met video-opname Nabespreking aan de hand van video-beelden	4 tot 6 coachcycli
Jaar 2	Collegiaal ondersteund leren op basis van individuele leervragen aan de hand van een gestructureerde dialoog.	Video opname van eigen lessen Nabespreking aan de hand van videobeelden	4 á 5 centrale bijeenkomsten 2 á 3 videoclubbijeenkomsten
	Individuele coaching met videofeedback.		Naar behoefte
Jaar 3	Vanuit een centrale focus op het leren van leerlingen, samen met vakgenoten analyseren van vakdidactische concerns en thema's, en het ontwikkelen van concrete leermaterialen.		6 bijeenkomsten

Intervisie

Mede met het oog op de emotionele ondersteuning zijn intervisiebijeenkomsten waarin lotgenoten met elkaar spreken over hun (leer)ervaringen en hun concerns rond het lesgeven en elkaar feedback geven op grond van wederzijds lesbezoek waardevol. Deze krijgen dan ook een plaats in het eerste jaar van het inductietraject.

Buddy-traject

Een collega uit de eigen sectie die ondersteunt bij de lesvoorbereiding en als vraagbaak dient op gebied van vakdidactiek biedt met name in het eerste jaar een welkome ondersteuning.

Identity workshops

Gedurende de drie jaar maken bovenschoolse *identity workshops* deel uit van het inductiearrangement. Deze zijn gericht op de ontwikkeling van professionele identiteit en sluiten aan bij de ontwikkelingsfase van de

beginnende leraar⁷. Het gaat daarbij om het opbouwen van een positief zelfbeeld, dat vertaald wordt in een professioneel ontwikkelingsplan. Hierin krijgen de verschillende elementen van het inductiearrangement een plaats.

Jaar	Inhoud identity workshops	Vorm	Frequentie
Jaar 1	Omgaan met lastige situaties en spanningen in het onderwijs	Bovenschoolse bijeenkomst onder leiding van lerarenopleiders Diverse open werkvormen gericht op interactie	4 bijeenkomsten
Jaar 2	Afstemming tussen de leraar als persoon en de leraar als professional	Bovenschoolse bijeenkomst onder leiding van lerarenopleiders Diverse open werkvormen gericht op interactie	4 bijeenkomsten
Jaar 3	Reflectie op het vormen van de professionele identiteit	Terugkombijeenkomst	1 bijeenkomst

Betrokkenen

De doelgroep bestaat uit gediplomeerde, startende leraren met 0 tot maximaal 2 jaar ervaring. We onderscheiden daarin bij de start de volgende categorieën:

- Leraren in opleiding en zij-instromers die in zomer 2014 diploma behalen;
- Gediplomeerde leraren die sinds de zomer van 2012 hun diploma hebben behaald en na hun diplomering 0, 1 of maximaal 2 jaar ervaring hebben opgedaan.

N.B. Een pabo-diploma (behaald na 2006) geeft geen bevoegdheid voor het lesgeven in het voortgezet onderwijs.

⁷ Pillen, M.T., Beijaard, D. & Den Brok, P.J. (2013). Tensions in beginning teachers' professional identity development, accompanying feelings and coping strategies. *European Journal of Teacher Education*, 36(3), 240-260.

In de looptijd van het project zullen ESoE en FLOT naar verwachting met 25 scholen uit de regio samenwerken. Tijdens het schooljaar 2014-2015 nemen in ieder geval de volgende scholen voor voortgezet onderwijs deel:

Heerbeek College in Best	Jan van Brabant College in Helmond
Eckart College in Eindhoven	Sg Were Di in Valkenswaard
Lorentz Casimir Lyceum in Eindhoven	Fioretti College in Veghel
Van Maerlant College in Eindhoven	Zwijzen College in Veghel
Stedelijk College in Eindhoven	

Onderzoek

Gedurende het project BSL, coördineert Rijksuniversiteit Groningen het landelijk onderzoek naar de invloed van het inductiearrangement op het lesgeefgedrag van de beginnende docenten⁸. Door middel van zogenoemde ICALT-observatieformulieren en digitale leerlingenvragenlijsten wordt het pedagogisch didactisch handelen van de beginnende leraar geëvalueerd. Uitsluitend de beginnende leraar krijgt van de RUG feedback op basis van deze metingen.

Bij aanvang van het inductietraject vindt een 0-meting plaats. Daarna wordt (gedurende drie jaar) in het voorjaar tijdens 1 lesuur een ICALT-lesobservatie uitgevoerd door een vakcoach of observator en krijgt de klas waarin geobserveerd is een digitale leerlingvragenlijst aangeboden. De beginnende leraar krijgt aan het begin van het traject een serie vragen voorgelegd (de inductiemonitor).

De ICALT-observaties worden door getrainde vakcoaches of observatoren uitgevoerd. Deze trainingen worden in het kader van het project BSL aangeboden.

ESoE en FLOT onderzoeken de impact van de verschillende vormen van videocoaching en -feedback en van de 'identity workshops' op het lesgeefgedrag (met behulp van de landelijke gegevens), op het doorgroeien in het beroep en op de ontwikkeling van professionele identiteit, het daarop gebaseerde professionele zelfbeeld en het doorgroeien in het beroep (met behulp van o.a. inhoudelijke analyses). Het streven is om de startende leraar zo min mogelijk hiermee te belasten.

Bijdrage in de kosten

Per deelnemende startende leraar ontvangt de school een bijdrage van €1000,00 bij aanvang van het traject en nog eens €1000,- aan het eind van het driejarig traject op voorwaarde dat aan alle onderzoeksactiviteiten is deelgenomen.

Rollen, taken en verantwoordelijkheden

De Stuurgroep draagt verantwoordelijkheid voor de voortgang van het project. Ze ziet toe op een goede uitvoering van het project en de besteding van de middelen. Ze overlegt tenminste vier keer per jaar met de projectleider over de voortgang van het project en treedt daarbij tevens op als klankbord. De stuurgroep

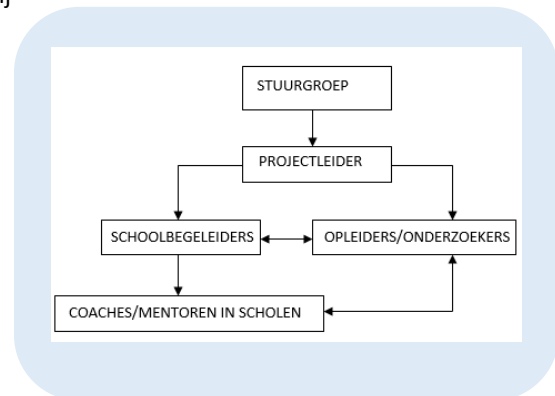
⁸ Ministerie OCW / DUO verspreide brochure.

bestaat uit: prof. dr. D. Beijaard (voorzitter) hoogleraar-directeur van de Eindhoven School of Education (ESoE), J. Struik MA, adjunct-directeur van de Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT) en Drs. J. Linssen rector van het Heerbeekcollege, een van de deelnemende scholen.

De Projectgroep, bestaande uit opleiders en onderzoekers van de betrokken lerarenopleidingen, coördineert het project, organiseert de trainingsactiviteiten en de bovenschoolse workshops, verzorgt de bovenschoolse communicatie over het project en voert onderzoek uit naar de impact van de interventies. De projectgroep bestaat uit: Dr. G. Schellings (projectleider en onderzoeker), Dr. R. Schildwacht (verantwoordelijk voor coachingstrajecten en onderzoeker), A. van der Want MA (verantwoordelijk voor identity workshops en onderzoeker), Dr. ir. Q. Kools (onderzoeker) en Drs. C. Kocken (onderzoeker).

Dit team zorgt er samen met de schoolbegeleiders voor dat, zoals landelijk overeengekomen, nog ontbrekende concretisering met betrekking tot de inpassing, roostering van activiteiten e.d. in de reeds bestaande begeleidingsstructuren van de scholen worden aangebracht.

Schoolbegeleiders vervullen een spilfunctie in het project. Zij zien erop toe dat de geplande activiteiten in de eigen school worden uitgevoerd (aanmelding nieuwe startende docenten, invullen van de vragenlijsten, organiseren van de lesobservaties, organiseren van de videofeedback en intervisie, beginnende leraren informeren over het gehele inductietraject, zorgdragen dat ICALT-observaties en video coaching door getrainde collega's worden uitgevoerd). Zij onderhouden daarvoor contact met andere betrokkenen in de school (coaches/mentoren en beginnende docenten), die op hun beurt weer verantwoording afleggen aan de schoolbegeleiders over de door hen ondernomen activiteiten.

Projectleider, schoolbegeleiders en opleiders/onderzoekers komen tweemaandelijks bijeen om de voortgang van het project in de scholen te bespreken, ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. De organisatie van deze bijeenkomsten is in handen van de projectleider.

De **beginnende leraar** neemt deel aan de activiteiten in het kader van het inductietraject *Begeleiding startende leraren*. De beginnende leraar moet ook deelnemen aan de gemeenschappelijke effectmetingen zoals de lesobservaties en de vragenlijsten. Er wordt op toegezien dat dit past binnen de belasting van de startende docent. De onderzoeksgegevens worden vertrouwelijk behandeld en geanonimiseerd.

De **coach** geeft binnen de school uitvoering aan de video coaching. Hij wordt getraind in de methodiek van het begeleiden aan de hand van video beelden. Het is wenselijk dat de coach al begeleidingservaring heeft.

De **schoolleiders** van de deelnemende scholen committeren zich aan de voor het project gemaakte afspraken. Zij dragen er zorg voor dat betrokkenen in alle lagen van de school zich eigenaar voelen van het project (de schoolleiding, de locatieleiders en teamleiders, de sectieleiders, de roostermakers, de schoolopleiders en coaches.) Het is ook van belang dat leraren goed op de hoogte zijn. Het inductietraject kan voor hen immers ook zaken impliceren (denk aan werkdrukverlagende maatregelen voor startende docenten).

Voor in de agenda: Data identity workshops voor beginnende leraren

Datum	Tijd	Workshop	Thema	Plaats
Maandag 27 oktober 2014	9-12:30 uur	Workshop 1	Kennismaking & Verkenning lastige situaties in het onderwijs	ESoE
Dinsdag 3 februari 2015	9-12:30 uur	Workshop 2	Docent & Leerling.	ESoE
Donderdag 9 april 2015	9-12:30 uur	Workshop 3	Docent & collega / Ouders	ESoE
Vrijdag 5 juni 2015	9-12:30 uur	Workshop 4	Docent & school	ESoE

De data voor de workshops in 2015-2016 en 2016-2017 en voor de video-coachtrainingen worden in een later stadium bekend gemaakt.

De volgende nieuwsbrief verschijnt in september 2014

Daarin onder meer:

- *De schoolbegeleiders*
- *Het programma nader belicht*
- *Werkdruk voor startende leraren*
- *De opzet van de master-classes*
- *Aandacht voor landelijke ontwikkelingen BSL*

Wilt u meer informatie en/of wilt u op de digitale verspreidingslijst van deze nieuwsbrief komen? Neem dan contact op met: Dr. Gonny Schellings (projectleider); Eindhoven School of Education, TU/e, TR.3.07; Tel. (040) 247 5928; g.l.m.schellings@tue.nl